

Araştırma Makalesi/ Research Article

İnteraktif Eğitim Yöntemlerinin Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Tutumlarına ve Hasta Bakım Planlarına Yansımalarına Etkisi: Niteliksel Bir Çalışma

The Effect of Interactive Educational Methods on Nursing Students' Social Gender Attitudes and Their Reflections on Patient Care Plans: A Qualitative Study

Fusun Terzioğlu¹ Tuğba Özdemir² Azzet Yüksel³ Suna Uysal Yalçın³

¹Avrasya Üniversitesi, Trabzon, TÜRKİYE

²İstanbul Gedik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

³Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Kocaeli, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 12/06/2024

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 25/12/2024

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, Published online: 13/01/2026

ÖZ

Amaç: Farklı eğitim yöntemlerinin hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarına ilişkin görüşlerini ve bu tutumların mesleki uygulamalardaki hasta bakım planlarına yansımalarını belirlemektir.

Yöntem: Araştırma, nitel araştırma tasarımı olan fenomenolojik yaklaşım ile “tanımlayıcı fenomenoloji” şeklinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem, hemşirelik bölümü birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden oluşmuş; toplumsal cinsiyet dersini alan 20 öğrenci ve bu dersi almayan 15 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma, Haziran 2022’de yarı yapılandırılmış sorular eşliğinde odak grup görüşmesi yöntemiyle yürütülmüştür. Görüşmeler, ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve yazılı transkriptler hazırlanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Bulgular: Altı tema belirlenmiştir: “toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın ve erkek üzerine etkisi”, “toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı mitler ve kalıp yargılar”, “toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin mesleki tercihler”, “medyada kadın ve erkek olmak”, “sağlık hizmetinde karşılaşılan cinsiyetçi yaklaşımlar”, “toplumsal cinsiyet dersinin algıya etkisi”.

Sonuç: Farklı eğitim yöntemleriyle verilen toplumsal cinsiyet dersini alan öğrencilerin, dersi almayanlara göre medyada (reklam, film, dizi, haberler) ve sağlık hizmetlerinde karşılaşılan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha fazla farkına vardıkları ve bu konuda bilinçlendikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, dersle edindikleri teorik bilgiyi mesleki uygulamalarına ve hasta bakımına yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, interaktif eğitim, nitel, toplumsal cinsiyet

ABSTRACT

Objective: To determine the views of nursing students on gender attitudes shaped by different educational methods and the reflections of these attitudes on patient care plans in professional practice.

Methods: The study was conducted in the form of “descriptive phenomenology” with a phenomenological approach, which is a qualitative research design. The sample consisted of first- and second-year nursing students; 20 students who took the gender studies course and 15 students who did not take this course were included in the study. The research was conducted in June 2022 using focus group interviews based on semi-structured questions. The interviews were recorded with a voice recorder and written transcripts were prepared. The data obtained were analyzed using the content analysis method.

Results: Six themes were identified: the impact of gender inequality on women and men, myths and stereotypes stemming from gender inequality, professional preferences regarding gender differences, representations of women and men in the media, sexist approaches encountered in healthcare, the impact of gender? course on student’s perceptions.

Conclusion: It was determined that the students who took the gender? course given with different educational methods were more aware of gender inequality in the media (advertisements, movies, TV series, news) and health services and showed increased awareness of this issue compared to those who did not take the course. In addition, it was concluded that they reflected the theoretical knowledge they gained through the course in their professional practices and patient care.

Keywords: Nursing, interactive education, qualitative, gender

ORCID IDs of the authors: FT: 0000-0002-8457-0048; TÖ: 0000-0002-8968-0684; AY: 0000-0003-1363-972X; SUY: 0000-0002-1048-1448

Sorumlu yazar/Corresponding author: Azzet Yüksel

Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Kocaeli, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: azzet.yuksel@kocaelisaglik.edu.tr

Atıf/Citation: Terzioğlu F, Özdemir T, Yüksel A, Uysal Yalçın S. (2026). İnteraktif eğitim yöntemlerinin hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarına ve hasta bakım planlarına yansımalarına etkisi: niteliksel bir çalışma. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 9(1), 105-116. DOI: 10.38108/ouhcd.1500456

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Cinsiyet; bireyin biyolojik yapısını ifade etmekle birlikte, doğarken edinilen ve tıbbi müdahaleler dışında değiştirilemeyen bir durumdur (Bayhantopçu, 2017). Toplumsal cinsiyet ise; toplumların değerlerine, kültürüne ve zamana göre değişiklik gösteren bir kavramdır. Toplumun; kadın ve erkek cinsiyete yüklediği rol ve sorumluluklar toplumsal cinsiyet algısını şekillendirir (Wood ve Eagly, 2012). Bu rol ve sorumlulukların şekillenmesinde ise bireylerin; eğitim, dil, din, aile, eğitim durumu ve kitle iletişim araçlarının etkili olduğu belirtilmektedir (Elgün ve Yeniçeri Alemdar, 2017).

Toplumsal cinsiyete ilişkin; rol ve sorumluluklarının bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır (Bermudez ve ark. 2019; Moradhvaj ve Saikia, 2019; Özmete ve Zubaroğlu Yanardağ, 2016). Moradhvaj ve Saika'nın (2019) yaptığı bir araştırmada; aile reisi olarak görülen erkek bireylerin, evin geçimini sağlamakla sorumlu olduğu düşünülmesi sebebiyle, mental ve fiziksel olarak sağlığı bozacak işlerde uzun süre çalışmakta olduğu, dolayısıyla mesleki risklerinin yüksek olduğu belirtilmektedir. Erkeklerin; dini ve sosyal kısıtlamalardan muaf olduğunun düşünülmesi, erkek bireylerin daha çok alkol ve sigara gibi sağlığı olumsuz etkileyen alışkanlıklar kazanmasına neden olmaktadır (Özmete ve Zubaroğlu Yanardağ, 2016). Ayrıca yapılan araştırmalarda; kadının doğurganlık süreçlerinde karar verici rolde olmaması, kadın cinsiyetine yönelik şiddet, gebelik, kadınların cinsel olarak kısıtlanması, doğum ve doğum sonu bakım yetersizliği, cinsel yol ile bulaşan enfeksiyonlar ve istenmeyen gebeliklerin uygun olmayan koşullarda sonlandırılması, kadın sağlığını olumsuz etkileyebilmekte ve ölümlere neden olabilmektedir (Bermudez ve ark, 2019; Ninsiima ve ark, 2018).

Cinsiyet eşitsizliği, hemşirelik eğitimi ve hemşirelik bakımını da olumsuz etkilemektedir. Hemşirelerin birincil görevi toplumun sağlığını korumak, geliştirmek ve sürdürmektir. Ayrıca hemşireler, bireylerin yaşamlarının her evresinde yanlarında olmalarından dolayı toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaçlarını belirlemede ve farkındalık oluşturmada önemli konuma sahiptirler. Bu nedenle toplumsal cinsiyet dersi hemşirelik eğitiminde önemli bir konumdur. Yapılan bir çalışmada; hemşirelik bölümünde bulunan erkek öğrencilerin mesleği tercih etme sebeplerinin çoğunlukla iyi ve istikrarlı bir gelir olduğu belirtilmektedir (Chan ve ark., 2014). Başka çalışmada ise; cinsiyet

ayrımcılığının hemşirelik bölümü öğrencilerinde daha yaygın olduğu ve kadın hemşirelik bölümü öğrencilerinin mesleki ve etik değerlere daha fazla önem verdiği belirtilmektedir (Papastavrou ve ark., 2014). Sağlık profesyoneli olan hemşirelerin cinsiyet rolleri açısından eşitlikçi tutuma sahip olmasının, bakım verdikleri bireylere de bu bakış açısının kazandırılması açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Turan ve ark., 2017). Ayrıca cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak; bazı kadın hastaların hemşirelik bakımı alırken kadın hemşire istemesi (Başaran ve Köşgeroğlu 2020), yoğun bakım üniteleri ve ameliyathane gibi fiziksel güç gerektiren birimlerde erkeklerin ağırlıklı olarak çalışması (Liminana ve ark. 2013) gibi sorunlar belirtilmektedir. Öğrencilerin, sağlık bakımında, toplumsal cinsiyet tutumları ve mesleki uygulamalara etkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olumsuz sonuçlarını en aza indirebilecek uygulamaların yapılabilmesi için, toplumu şekillendirebilecek olan genç bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin algılarını değerlendirmek önemlidir (Başerer Berber 2021). Bu nedenle çalışmamızda amaç, farklı eğitim yöntemlerinin hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarına ilişkin görüşlerini ve bu tutumların mesleki uygulamalardaki hasta bakım planlarına yansımalarını belirlemektir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, farklı eğitim yöntemlerinin hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarına ilişkin görüşlerini ve bu tutumların mesleki uygulamalardaki hasta bakım planlarına yansımalarını belirlemektir.

Tanımlayıcı fenomenoloji nitel yöntemler uygulanarak yürütülen bu çalışmada; belirli fenomenler hakkında bireylerin bakış açıları ile anlatılmakta, olayların ve deneyimlerin gerçeklerini anlamaya çalışmakta (Sandelowski, 2010) ve bireylerin belirli bir alan hakkında nasıl hissettiklerine ilişkin olgusal veriler sağlamaktadır (Colorafi ve Evans 2016). Çalışmamızda da öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumlarına ilişkin görüşleri, mesleki deneyimler ve farklı eğitim yöntemlerinin etkisini değerlendirerek, öğrencilerin bakış açısını, deneyimlerini anlamaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmalarda verilerin toplanmasında kullanılan tekniklerden biri olan odak grup görüşmesi, önceden belirlenmiş yönergeler çerçevesinde gerçekleştirilen, görüşülen kişilerin öznelliklerini ön planda tutan, katılımcıların

söylemine ve bu söylemin toplumsal bağlamına dikkat edilmesi gereken nitel bir veri toplama tekniği olarak tanımlanmıştır (Çokluk ve ark 2011). Çalışmamızda bu yöntemde, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşleri ve toplumsal cinsiyet dersini alan öğrencilerin, teorik bilgiyi mesleki uygulamalarda vakaların yönetimine nasıl yansıttıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmamız, lisans hemşirelik öğrencileri ile Haziran 2022 tarihinde odak grup görüşme tekniği ile yapılmıştır. Araştırma raporunda, Kalitatif Araştırma Raporlama Konsolide Kriterleri (COREQ) yönergeleri rehber olarak kullanılmıştır (Tong ve ark 2007). Ayrıca bulgular katılımcıların özgün anlatılarından doğrudan alıntılarla sunulmuştur.

Evren ve Örneklem

Çalışmamız Türkiye'nin iki milyondan fazla nüfusu olan, bir devlet ve bir vakıf üniversitesine sahip Büyükşehir illerinden birinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yapıldığı vakıf üniversitesinde yaklaşık üç bin öğrenci bulunmakta ve hemşirelik bölümünde ise 158 öğrenci eğitime devam etmiştir. Toplumsal cinsiyet dersini 2021-2022 yılı bahar yarıyılında ikinci sınıf olan 82 öğrenci kayıt yaptırmış olup, birinci sınıf 76 öğrenci ise dersi kayıtlamamıştır. Toplumsal cinsiyet dersi, doğum ve kadın hastalıkları hemşireliği ve ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği uzmanlığına sahip yazarlar tarafından verilmiştir.

Toplumsal cinsiyet ders içeriğinde ilk yedi hafta, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliği ve hakkaniyet kavramı, toplumsal cinsiyeti etkileyen faktörler (Toplumun değerleri din, kültür, aile ve mitler vb.) toplumsal cinsiyetin kadın sağlığına etkisi, kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet kavramına yazılı ve görsel medyanın etkisi konuları anlatılmıştır. Aile içi şiddeti ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan 'Gözlerimi de Al' filmi öğrenciler ile birlikte izlenmiş ve birlikte analiz edilmiştir. Sonraki haftalarda ise öğrenciler yedi gruba ayrılıp, dönem başında temalar verilmiştir: 'çocuk sahibi olmak, onlara bakmak ve erken çocukluk eğitimi gibi konularda birbirleriyle etkileşime giren blog', 'reklamlar', çocuk masallarından 'Rapunzel' ve 'Pamuk Prenses', 'Çocuk kitapları', 'şarkılar' ve 'atasözleri'. Bu konularda gruplar tarafından toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunan durumlar belirlemiş ve gruplar sunum hazırlayarak diğer öğrenciler ile tartışmıştır.

Çalışmamızda ise Haziran 2022 tarihinde, toplumsal cinsiyet dersini alan 20 öğrenci ve toplumsal cinsiyet dersini almayan 15 öğrenci ile

gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızda amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitli örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Literatürde odak grup görüşmeleri için bir grupta 4-15 arası katılımcının yer alabileceği belirtilmektedir (Tong ve ark. 2007). Örneklem büyüklüğünü belirlemede şartlar ve süreçler kendini tekrarlamaya başladığında, yeterli miktarda veri elde edildiğinde, doyma noktasına ulaşıldığında veri toplama sonlandırılmıştır. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet dersini alan iki grup (n=10, n=10) dersi almayan iki grup (n=10, n=5) toplamda dört ayrı grup oturumu ile doyma noktasına ulaşılarak veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Veri Toplama

Öğrencilere, görüşmeden önce çalışmanın amacı açıklanmış, onamları alınmış ve görüşmelerin ses kaydına alınacağı bilgisi verilmiştir. Öğrencilere, sorulara diledikleri gibi yanıt verebilecekleri, kendilerini istedikleri şekilde ifade edebilecekleri ve istedikleri zaman görüşmeden çıkabilecekleri belirtilmiştir. Görüşmelerde, yarı yapılandırılmış form (Tablo 1) rehberliğinde katılımcılara kayıt cihazı kullanımı hakkında bilgi verildikten sonra, görüşmeler için uygun gün ve saatler belirlenmiştir.

Tablo 1. Yarı yapılandırılmış odak grup görüşme formu

Sorular
Toplumsal cinsiyet nedir? Biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasında farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?
Günlük hayatta karşılaşılan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin örnekler verebilir misiniz?
Medyada toplumsal cinsiyet eşitsizliği nasıl vurgulanmaktadır? Örnek verebilir misiniz?
Toplumsal cinsiyet kavramı masal/film/hikaye vb. de nasıl vurgulanıyor? Örneklerle tartışınız.
Toplumsal cinsiyet dersi gerekli midir? Evet ise neden, hayır ise neden belirtiniz.
Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hasta bakımına yansımaları neler olabilir?

Görüşmeler, oval masanın bulunduğu, uygun aydınlatma ve ısıtmanın sağlandığı toplantı odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce öğrencilerin kendilerine bir isim vermesi istenmiş ve görüşmeler sırasında öğrencilere belirledikleri isimlerle hitap edilmiştir. Görüşmeler nitel araştırma yöntemi konusunda deneyimli araştırmacı (dördüncü yazar) tarafından yürütülmüştür. İki araştırmacı (ikinci ve üçüncü yazar) ise görüşme sırasında gözlem yapmak ve not almak üzere, salonda öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak şekilde

konumlanarak görüşmelere katılmıştır. Görüşme sürelerinin 30-40 dk. arasında değiştiği tespit edilmiştir. Görüşmelerin kesintiye uğramaması için, görüşme yapıldığı bilgisi birim sekreterine iletilmiştir.

Bilgi Formu: Katılımcıların bireysel özelliklerini saptamak amacıyla literatür araştırmaları doğrultusunda oluşturulan (Başaran ve Köşgeroğlu 2020; Chan ve ark. 2014; Demir 2021; Turan ve ark. 2017) bu form; öğrencilerin yaş, cinsiyet, mezun olduğu lise, toplumsal cinsiyet dersi ya da içerisinde toplumsal cinsiyet konusu geçen herhangi bir ders alıp/almadıkları, büyüdüğü aile yapısı, annenin ve babanın çalışma durumunu içeren 8 adet sorudan oluşmaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Odak Grup Görüşme Formu: Bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşleri, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, yaşadıkları deneyimleri, mesleki uygulamalarda vaka yönetimine etkisini belirlemeye yönelik literatür taraması (Bermudez ve ark. 2019; Moradhvaj ve Saikia, 2019; Ninsiima ve ark., 2018) yapılarak sorular oluşturulmuştur (Tablo-1).

İstatistiksel Analiz

Ses kayıtları görüşmenin hemen ardından dökümantize edilmiştir. Veri analizinde kalitatif içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Braun ve Clarke (2006)'a göre içerik analizi yöntemi aşağıdaki adımları içermektedir: (1) verilerle alıştırma; (2) başlangıç kodlarının oluşturulması; (3) temaları aramak; (4) temaları gözden geçirmek; (5) temaların tanımlanması ve adlandırılması ve (6) raporun üretilmesi. Nitel araştırma bilgi ve deneyimine sahip iki araştırmacı belirtilen adımları temel alarak ve birbirlerinden bağımsız olarak içerik analizini uyguladı ve temaları belirlemişlerdir. Araştırmacılar veriler üzerinde uzlaşma sağlayıncaya kadar tartışıp, bulguları en iyi tanımladığı düşünülen temaları belirlediler (Graneheim ve Lundman 2004).

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin Girişimsel Olmayan Etik Kurul'undan 17.12.2021 tarihinde 01 sayılı karar ile etik izin alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Bulgular

Çalışmamıza 20 öğrenci toplumsal cinsiyet dersi alan, 15 öğrenci toplumsal cinsiyet dersi almayan öğrenci katılmıştır. Toplumsal cinsiyet dersi alan öğrencilerin, dokuzu kadın, altısı erkek ve

yaş ortalaması $21,35 \pm 1,18$ olup, toplumsal cinsiyet dersi almayan öğrencilerin 15'i kadın, beşi erkek ve yaş ortalaması ise $20,26 \pm 0,88$ 'dir. Toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrencilerin hepsi, lise eğitiminde toplumsal cinsiyet dersi ya da içerisinde toplumsal cinsiyet konusu geçen herhangi bir ders almadıkları, iki grubunun büyük çoğunluğu Anadolu Lisesinden mezun oldukları belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet dersi alan öğrencilerden bir kişi geniş ailede büyüdüğü ve annesi çalışan/çalışmayanların sayısının eşit olduğu, toplumsal cinsiyet dersi almayan öğrencilerden dördü geniş ailede büyüdüğü ve dördünün annesinin çalıştığı saptanmıştır. Her iki grupta da babaların hepsinin çalıştığı belirlenmiştir.

Tematik analiz ile altı ana tema belirlenmiştir. Bunlar; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın ve erkek üzerine etkisi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı mitler ve kalıp yargılar, toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin mesleki tercihler, medyada kadın ve erkek olmak, sağlık hizmetinde karşılaşılan cinsiyetçi yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet dersinin algıya etkisi

Tema 1: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın ve Erkek Üzerine Etkisi

Alt Tema 1: Kültürel etkisi

Toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrencilerin büyük bir kısmı, erkeklere karşı uygulanan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, erkeklerin nezaket kuralları adı altında sadece kadınlara yarar sağlayan bir durum olduğunu belirtmiştir.

Emo: Genelde erkekler kadınlara yer veriyor otobüste.

404: Nezaket kurallarının sanki sadece kadınlara özgü olması.

Daisy: Bir kadın olarak oturuyorsan sağlıklı bir erkeğe yer vermem otobüste ama onun da bana yer vermesini beklemem.

Öğrenciler genellikle ev içi sorumluluklarında bulaşık, yemek gibi hizmet işlerini kadınların yaptığını belirtmektedirler. Bazı öğrenciler bu durumu, sosyal öğrenme kuramında olduğu gibi ailede öğrenildiğini belirtmektedirler.

Minik Panda: Temizliği sadece kadınların yapması.....

Yeşil: Çocukların bakımı denilince ilk akla gelenin kadınların, maddi konularda ise erkeklerin akla gelmesi.

41: Erkeklerin yemek yapamadığının düşünülmesi ve kadınların sadece yemek yapması..... Çocuklar ailenin kültürel yapısı doğrultusunda davranıyor. Kız çocuğa ev işleri

öğretiliyor erkek çocuğa işe dair şeyler öğretiliyor. Yani aileden geliyor.

Mavi: Eskiden gördüklerini devam ettiriyorlar. Biz büyüklerimizden böyle gördük diyerek aynı tutumu devam ettiriyorlar.

Kadınların ergenlik döneminde meydana gelen fizyolojik değişimlerin saklanması gerektiği toplum tarafından düşünülmektedir. Çalışmamızda da genellikle öğrenciler, regl döneminde kadınlara regl hakkında gizli verilen eğitimler, pedlerin marketlerden gizli alınması gibi durumları belirtmektedirler.

Papatya: Mesela markete girdim ve ped aldım. Kasiyer kadındı ve pedi siyah poşete koymak istedi. Ben de 'Hayır, bunu elimde taşıyabilirim.' dedim çünkü marketten çıkıp arabaya bineceğim, arabada babam var. 'Ayıp değil mi?' dedi. 'Neden ayıp olsun ki?' dedim.

Mucize: Ben de marketten ped alırken erkek satıcı pedi kendisi gazete kağıdına sarıyordu ve ben bunu normal bir şey gibi algılıyordum.

Kumsal: Ortaokul döneminde bize verilen regl eğitiminde, sınıftaki erkek öğrenciler çıkarılıp yalnızca kadın öğrenciler kalıyordu. Erkeklerde 'Aaa, çok ayıp birşey? Size neler oluyor? Ne anlatıyorlar?' diye dalga konusu oluyordu. Bu da tam olarak bir eğitim yerinde oluyordu.

Alt Tema 2: Sosyal etkisi

Öğrencilerin çoğunluğu, kadın veya erkeğin istediği saatte dışarı çıkması, eğlenmesi ve sosyalleşmesinin kişisel bir tercih ve özgürlük olduğunu savunmuştur. Ancak, bu özgürlük alanı içinde, güvenlik gerekçesiyle erkeklerin aktif olması ve kadınların kendi istemleri dışında kısıtlanmasının eşitsizliğe yol açacağını belirtmişlerdir.

Hermes: Örneğin kendimi bir kadın olarak dışarıda çok rahat ve güvende hissetmiyorum. Bazı konularda kadın olduğum için kendimi daha çok ispatlamam gerektiğini hissediyorum.

Alone: Örneğin gece dışarı çıkmak, benim en hassas noktam. Erkekler geç bir saatte dışarı çıktıklarında hiçbir problem yok ama kızlar çıktığında ailemizden bir tepki gelme bile çevremizin baskısı oluyor. Evden çıkarken komşularımızdan biri gördüğünde 'Nereye gidiyorsun?' diye soruyorlar. Aynı şekilde ağabeyim dışarı çıktığında kimse ona bir şey sormuyor.

Çilek: Erkeğin geç bir saatte dışarı çıkması aslında normal karşılanıyor.

Reis: Kız çocuklarını daha sıkı tutuyorlar, erkek çocuklarını sokağa rahatça bırakıyorlar; nereye giderse gitsin kendini koruyabilir diye.....

Öğrenciler aile içindeki cinsiyet ayrımcılığı ve geleneksel rollerin çocuklara aktarıldığını belirtmişlerdir. Kadın ve erkek çocuklarına farklı kurallar konulması, toplumsal normların küçük yaşlardan itibaren içselleştirilmesi ve bireylerin büyüdülerinde de bu ayrımcılığı sürdürmelerine yol açabileceğini vurgulamışlardır.

Köylü: Genelde kız erkek ayrımının anne babanın etkilediğini düşünüyorum ben. Annem daha titiz davranıyor. Otursun bir yere gitmesin diyor bize. Ama babam abime de bana da gitsin yapsın öğreysin diye daha serbest bırakıyor.

2556: Kendi hem cinsimiz bunu yapıyor. Küçüklükten bize bu şekilde dayatılıyor. Biz büyüdüğümüzde de bu şekilde kalıyor. Biz bile yapıyoruz yeri geldiğinde. Ama değişmek gerekir

Yeşil: Mesela benim erkek kardeşim var. Ailem onun üzerine daha fazla düşünüyor. Erkek kız ayrımı çocukluktan itibaren yapıyor.

Mavi: Benim ağabeyim gece dışarı çıktığında kimse ona karışmazdı ama ben akşam ondan sonra evde olmak zorundaydım.

Alt Tema 3: Ekonomik etki

Öğrenciler, erkekleri ev geçindirme gibi sorumlulukları daha fazla üstlendiği, kadınların erkeklerle aynı statüde çalışsalar bile daha az maaş aldığını düşünmüşlerdir. Ayrıca, erkeklerin genellikle yemek hesaplarını ödemesi gerektiğini belirten bir algının olduğunu vurgulamışlardır.

Hermes: Erkeğin de ailesini geçindirmek, çalışmak zorunda, para kazanmak zorunda gibi sorumlulukları daha fazla üstlenmiş gibi hissediyorum. Bir erkekle aynı statüde çalışıp aynı sorumluklarımız olmasına rağmen kadın daha az maaş alma gibi durumlar olabiliyor.

Alone: Bir dönem Türkiye'de kadının çalışması istenmiyordu özellikle, bu nedenle kadınlar Türkiye'de biraz daha pasif kalıyordu. Türkiye'de genelde eşlerin (erkeklerin) sözleri dinlendiği için eşleri kadınların çalışmasını istemiyordu

Limon: Erkek kadın buluşmasında hesabı hep erkek öder.

2556: Erkeğin eve para getirme zorunluluğu varmış gibi daha doğrusu iş yükünün çoğunun erkeğe yüklenmesi gösteriliyor.

Alt Tema 4: Duygusal etki

Toplum tarafından erkeğin fazla duygusal davranmaması gerektiği düşünülmektedir. Öğrencilerin hemşirelik derslerinin uygulamasını yaptıkları hastanelerden gözlemleri, deneyimleri çocuk ya da yaşlı olsun erkeklerin ağlamaması gerektiği, ağlama duygusunu bastırmaları yönündeydi.

Happy: Örneğin duygusallığı bir erkeğe yakıştırmıyorlar. ‘Erkek dediğin ağlamaz’ diyorlar mesela. Şarkısı bile var. Bir yerde dengesizlik var, yetiştirilme tarzından sanırım. Erkek duygusuz mu?

Şövale: Genelde çocuk hastalara enjeksiyon yapılırken korkuyorlar ya çocuklar ağlıyorlar, sen erkeksin ağlama diyorlar.

Kumsal: Kan aldirmaya gelen bir amca işlemden çok korktuğunu ve yaptıramayacağını söylemişti. Koca adam diyeceksiniz, korkuyor diyeceksiniz demişti...

Tema 2: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı mitler ve kalıp yargılar

Toplum içinde olan eşitsizlikler, cinsel yönelimlere karşı gösterilen tepkiler inanışlara bağlanmaktadır. Öğrencilerin dikkatini çeken ise cinsel yönelimi olan kişilere karşı gösterilen kalıp yargılar ve mitler olduğu görülmüştür.

41: Dini görüşler de bu eşitsizliklere neden oluyor. Mesela dinde LGBT tamamen yasak.

Lotus: Dine sıkı sıkıya bağlı olmak ve Dini yanlış yorumlamak da bu eşitsizliklere neden oluyor.

TMY: LGBT'lere karşı bizim toplumumuzda dinimizi yanlış yorumladıklarından kaynaklandığını düşünüyorum.

36: Dine sıkı sıkıya bağlı olması toplumda baskıcı bir yaklaşım sunuyorlar. Mesela dini olarak LGBT' nin olmaması gerekiyor. Dine sıkı sıkıya bağlı kişiler, LGBT li bireylerin olmamasını istiyor.

Kalıp yargılardan biri ise kadın ve erkeğe yüklenen rollerdir. Kadının temizlik, bakım gibi hizmetlerde bulunması gerektiği, erkeğin evi geçindirme zorunluluğu belirtilmektedir.

Güneş: Erkekler çok daha küçük yaşlardan itibaren araba kullanmayı öğretirler. Bu eşitsizlik nedeniyle genelde erkekler daha iyi araba kullanırlar.

Tema 3: Toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin mesleki tercihler

Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine uygun bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklar hemşirelik mesleğindeki tercihlerine de yansımaktadır.

Çilek: hemşirelikte; hemşire ve hemşir diye ayrılıyor bizi ama aslında hepimiz hemşireyiz. Örneğin babam erkek hemşireler için ben onu hemşire olarak biliyordum diyor. Açıklama yaptığım zaman onlara mantıklı geliyor, evet tamam doğru böyleymiş diyorlar onay veriyorlar ama toplumda bu çok fazla bilinmiyor.

Alone: Bana herkes neden hemşiresin? Erkekten hemşire mi oluyor? diye ben çok duyuyorum. Bu da

kötü bir şey bence hemşireyi bir kadına benzetmek ya da bir erkeğe benzetmek. Bana neden doktor değil de hemşiresin? diye de soruyorlar. Doktor mesleğini de daha çok erkeklere yakıştırıyorlar herhalde.

Evren: Üniversite tercih dönemimde babamla birlikte konuşuyoruz ve ona mühendislik yapmak istediğimi söyledim. Babam da bana mühendislikten ziyade öğretmenlik, hemşirelik gibi meslekleri seçebileceğimi söyledi.

Meslek tercihlerinde ağır işlerde ya da güç gerektiren işlerde erkeklerin çalıştığı, kadınların hizmet sektörü ile ilişkili mesleklerde oldukları dikkatlerini çekmiştir.

Güneş: Meslek dikkatimi çekti. Otobüsleri sürekli erkekler kullanıyor. Terziye gittim birçok kere hep kadınlar var.

Köylü: Okul öncesi eğitimi sadece kadınlar yapabilir, erkekler yapamaz diye bir algı var.

Ray-ban: Polislikte fiziksel güçten yararlanıldığı için erkeklerin olması gerektiği düşünülüyor

2556: Otobüste gelirken kadın sürücü (demememiz gerekiyor ama deniliyor) kaza yaptı. ‘Bakın kadın sürücü kaza yaptı.’ deniliyor.

Alone: Ağır işlerde genelde kadınlar çalışmaz. Ya da genelde şoför denildiğinde insanın aklına bir erkek profili gelir. Ama kadınlar da şoför olabilir

Tema 4: Medyada kadın ve erkek olmak

Toplumsal cinsiyet dersini almayan öğrenciler medyada eşitsizliklere dair herhangi bir şey olmadığını, tam tersine eşitlik olduğuna dair vurgu yapmaktadırlar.

Minik Kuş: Bence şu anda medyada cinsellik, eşitlik gibi durumları savunuyorlar. LGBT, kadın erkek eşitliği gibi. Bence medyada insanlar fikirlerini rahatça ifade edebiliyor şu anda.

41: Gündemde olan haberler dışında reklamlarda vs. herhangi bir cinsiyet eşitsizliği görmüyorum.

505: Bende herhangi bir eşitsizlik görmüyorum.

Toplumsal cinsiyet dersini almayan öğrencilerden bir kısmı ise medyada genellikle kadına yönelik şiddetin vurgulandığını belirtmektedir.

Minik Panda: Genelde erkek sözcülerin olması, milletvekillerin genelde erkeklerin ağırlıkta olması. Yani meclise de yansıyor.

Alone: Bir de TV dizilerinde hep kadına yönelik şiddet içerikli diziler çekiliyor. Kadının daha çok aşağılandığı diziler, psikolojik olarak da şiddet görülen diziler daha fazla var.

Limon: Kadının kısıtlandığı, kontrol altına alındığı diziler daha yaygın. Kısıtlanan kadın

herhangi bir şey yaptığında fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulanıyor.

Toplumsal cinsiyet dersini alan öğrenciler ise eşitsizliğin dizilerde, reklamlarda vurgulandığını belirtmektedirler.

Yakışıklı: Sürekli zengin eşe sahip kadınlar oluyor. Kadınlar evde sürekli misafir ağırlıyor.

Ray-ban: Magazinde sürekli kıyafet, dekolte gibi şeyler konuşuluyor. Kadınlar cinsel obje gibi görülüyor.

Papatya: Erkek zengin kadın hep fakir konumunda. Erkek kadını hep kurtarıyor.

Evren: Sosyal medyada ve çoğu dizide erkek hep egemen olarak gösteriliyor. Reklamlarda seksi kadın araba satışında gösteriliyor bir erkek gösterilmiyor.

Tema 5: Sağlık hizmetinde karşılaşılan cinsiyetçi yaklaşımlar

Alt Tema 1: Hasta yaklaşımıyla

Toplumsal cinsiyet dersini almayan öğrenciler, hastanın sağlık bakım hizmeti alırken hemşire seçmesini eşitsizlik olarak algılamaktadır.

Daisy: Bir kadın hasta sadece kadın hemşirenin kendine bakabileceğini söylemişti.

Lotus: Hasta yakınında istemediği durumlarla karşılaştım. Örneğin kadın hastanın eşi, karısına kadın hastanın enjeksiyon yapmasını istiyorlar.

Mikail: Erkek hastalar sonda takarken erkek hemşire istiyor.

Limon: Kadın hastalar kadın hemşire istiyor ama aslında bu böyle olmamalı, tabi burada kültür de önemli. Bu durum eğitim eksikliğinden de kaynaklanıyor olabilir.

Toplumsal cinsiyet dersini alan öğrenciler ise, hastalardan aldıkları tepki olarak: invazif girişimlerde kadın hemşireleri tercih ettikleri, kadınların el becerilerinin daha iyi olduğunu düşünmektedir.

Yakışıklı: Hastanede staj yapıyorken bir hasta bana demişti ki; sen kan alma kadın bir hemşire var ise o kanımı alsın. Sadece kadınlar hemşirelik yapılabilecek gibi görülüyor. Ya da bu meslek sadece kadına özgü gibi görülüyor bu çok yanlış. Erkekler olarak biz de bu meslekte varız.

Reis: Bende staj yaparken bir hasta geldi. Kan alınması gerekiyordu. Sen benden kan alamazsın dedi. Erkek olduğun için kan alamazsın kadın olan bir kişi gelip kan alsın dedi.

Alt tema 2: Sağlıkçı yaklaşımıyla

Öğrencilerin geneli, hastanın istemi dışında sağlık çalışanlarının cinsiyete dayalı eşitsizlik yaptıklarını vurgulamaktadırlar.

41: Yenidoğan stajında ben erkeğim diye beni kabul etmediler.

Daisy: Mesela çalışma arkadaşlarımızla iş paylaşımını eşit bir şekilde yapabiliriz. Genelde ağır hastaların bakımına kadın hemşireler girmiyor. Erkek hemşireye devrediyorlar.

Köylü: Hastanede kadın bir hastaya sonda takılacaktı. Biz de izlemek için gittik. Ama erkek arkadaşlarımız görmedi. Hemşire erkek arkadaşın gelmemesi gerektiğini söyledi..... Ama erkek hastalara sonda takıldığında kadınlar izlemeye gelebiliyor.

Ray-ban: Kadın hastaya ekg çekilirken, erkekler gelmesin diyorlar. Erkek hastaya ekg çekilirken kadınlar gidebiliyor. Hemşireler bunu hastaya sormadan kendileri karar veriyor.

Köylü: Mahremiyetin sadece kadınlar için geçerli olduğunu sanıyorlar.

Tema 6: Toplumsal cinsiyet dersinin algıya etkisi

Toplumsal cinsiyet dersini almayan öğrenciler, toplumsal cinsiyet hakkında bilgi sahibi bile olsa mesleki uygulamaya aktaramadıklarını, fikirlerinin olmadıklarını belirtmektedir.

404: fikrim yok

36: Bu tarz fikirlerimiz vardır ama bunu aktaramayız. Bu konularda hastaları da bilgilendirmemiz açısından önemli.

Minik Panda: Fikrim yok

Toplumsal cinsiyet dersini almayan öğrenciler bu dersin daha küçük yaşlarda verilmesi gerektiğini ve önemli olduğunu belirtmektedirler.

Mikail: Gerekli, çünkü ön yargıyı yıkmak lazım. Bizler öğrendikçe topluma yayarak ön yargıları yıkabiliriz.

Happy: Bu konu eğitimle alakalı. Belki üniversitede değil de ortaokul ilkokul gibi daha erken yaşlarda verilmesi gerekiyor. Kişinin özellikleri ergenlik döneminde oluşuyor. O dönemde verilirse daha sağlıklı olur. Bu konuda olumsuz bir tutumu varsa o dönemde bunun önüne geçilmiş olur.

Hermes: Bu konular yüzünden insanlar çok fazla psikolojik sorunlar yaşıyorlar. Benim anksiyetemin en büyük sebebi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği. Bu yüzden eğer bununla nasıl savaşmam gerektiği öğretilirse, bu konuda bir farkındalığım olursa bu süreci daha kolay atlarım diye düşünüyorum

Toplumsal cinsiyet dersini alan öğrenciler bilinç düzeylerinin arttığı, izledikleri programlardaki, duydukları atasözlerinde eşitsizlikler hakkında vurgulara dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

Köylü: Bilinç düzeyimiz arttı.

Yakışıklı: Benim bakış açım değişti. Dizilere daha önce hiç bu bakış açısı ile bakmamıştım.

Sözlere daha iyi odaklanabiliyorum. Sıradan bakıp geçmiyorum.

Reis: erkek getirmeyi kadın yetirmeyi bilir. Kızını dövmeyen dizini döver gibi atasözlerinin anlamına odaklanıyorum.

Mardinli: Çok şey değişti. Bakış açım değişti. Eskiden ben çalışayım eşim evde kalsın diyordum ama şimdi asla öyle düşünmüyorum. İllaki temizlik çocuk bakımı onun yapması gerekmiyor birlikte yapmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

2556: Otobüste gelirken kadın sürücü (demememiz gerekiyor ama deniliyor) kaza yaptı. 'Bakın kadın sürücü kaza yaptı.' deniliyor. Bunu ben dersi aldıktan sonra fark ettim. Normalde ben de 'kadın sürücü' ifadesini kullanırdım. Kadınlardan şoför olmaz diye düşünürdüm

Mucize: Ben de marketten ped alırken erkek satıcı pedi kendisi gazete kağıdına sarıyordu ve ben bunu normal bir şey gibi algılıyordum.

Toplumsal cinsiyet dersini alan öğrenciler, teorik bilgilerini hemşirelik bakımına da yansıttıklarını belirtmektedir.

Köylü: Bakım planında cinsel yaşam ile ilgili kısmı erkek hastalara sorarken daha rahat ve girişken olabiliyorum. Önce böyle değildi.

Rayban: EKG çekerken daha geri duruyordum. Ama şu an öyle değil, kadın ya da erkek olduğuna bakmıyorum. Hastalığına bakıyorum.

Güneş: Cinsel soruları sorduğum için eskiden kadın hasta almak istiyordum ama artık öyle değil, erkek hasta da alıyorum.

Muzice: Hastaya cinsel yaşamına ilişkin sorular sorduğumuzda ben daha öncesinde çekinirdim. Zamanla bu konudaki çekincem azalır diye düşünüyorum.

Tartışma

Farklı eğitim yöntemlerinin hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarına ilişkin görüşlerini ve bu tutumların mesleki uygulamalardaki hasta bakım planlarına yansımalarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, dersi alan öğrencilerin toplumda yapılan cinsiyet eşitsizliklerine yönelik farkındalıklarının ve algılarının daha fazla arttığı ve hemşirelik bakım planlarına bu doğrultuda olumlu katkılarının olduğu belirlenmiştir. İnteraktif eğitim yöntemlerinin öğrencilerin ilgili konuyu anlayıp benimsemelerinde etkili olduğunu vurgulayan pek çok araştırma bulunmaktadır (Doran ve van de Mortel, 2022; Wang ve ark., 2022). Araştırmamızda ülkemizde önemli bir sorun olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda, hemşirelik öğrencilerinin

bilgi, farkındalık, tutum ve olumlu davranış değişikliği göstermeleri büyük önem taşımaktadır. Hemşirelik öğrencileri, geleceğin sağlık profesyonelleri olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki bilgilerini ve tutumlarını geliştirdikçe, bu bilgiyi hemşirelik sürecine entegre edebilecek ve bakıma yansıtarak toplumda olumlu tutum ve davranış değişikliklerinin oluşmasına katkı sağlayacaklardır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede sağlık profesyonellerinin rolünü pekiştirecek ve toplumda daha eşitlikçi bir yaklaşımın benimsenmesine yardımcı olacaktır. Araştırmamızda, toplumsal cinsiyet eşitsizliği dersinin hemşirelik öğrencilerine verilerek onların gelecekteki sosyal ve mesleki yaşamlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik kendilerini, çevrelerini, bakım vermekte oldukları hasta bireyi ve hasta yakınına bu konuda farkındalık geliştirebilecek ve bireylerin tutumlarının olumlu etkilenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrenciler tarafından, toplumda cinsiyet rollerini, kültürel, sosyal, ekonomik ve duygusal faktörlerin etkilediği ve toplumda bu faktörler sebebi ile cinsiyet eşitsizliklerinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Çalışmamıza benzer olarak, Turan ve ark. (2021) tarafından yapılan bir araştırmada, hemşirelik öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısını dini ve kültürel faktörlerin belirlediği vurgulanmıştır (Turan ve ark., 2021). Çağrııcı Zengin ve Cihirlioğlu (2022) çalışmasında da dinî inancı içsel dünyalarının bir ögesi, şahsî bir yaşam rehberi olarak gören kişilerin gelenekçiliğe ve toleranssızlığa işaret ettiğini belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet algısı din ve kültürden etkilenebileceği düşünülmektedir. Doğum servisinde uygulama yapan öğrencilerin karşılaştıkları zorlukların incelendiği bir çalışmada, öğrenciler kadınların ekonomik durumlarının sağlık hizmeti almalarında önemli bir belirleyici olduğunu, serviste hiç erkek hemşirenin olmadığını belirtmişlerdir (Sibiya ve ark., 2019). COVID-19 pandemi döneminde iş kaybının cinsiyet rolü üzerindeki etkisinin incelendiği bir araştırmada, kadınların gelecekte iş gücü kaybı olarak erkeklere oranla %50 daha fazla iş kaybına uğrayacağı, kadınların erkeklere oranla %24 daha fazla kalıcı iş kaybına maruz kalacağı ve kadınların tüketimlerini azaltma ve tasarruflarını artırma eğilimde oldukları ortaya çıkmıştır (Dang ve Viet Nguyen, 2021). Nijerya'da cinsiyet eşitsizliğinin belirleyicileri ve sonuçlarının incelendiği bir araştırmada, kadınların daha çok yarı vasıflı işlerde istihdam edildiği dolayısıyla erkeklere göre daha düşük gelirlerinin

olduğu ve erkekler ile aralarında gelir düzeyi açısından önemli farkların olduğu ortaya çıkmıştır (Adeosun ve Owolabi, 2021). Literatürdeki araştırma sonuçları bulgularımızı desteklemektedir.

Kalıp yargılar; bir gruba, bir kesime karşı oluşturulan inanç, düşünce, bilgi ve beklentilerdir ve kişi ya da grup detaylıca tanınmadan, doğruluğu yanlışlığı üzerinde çok düşünülmeden oluşturulurlar. Çalışmamızda, öğrencilerin toplumun genel kalıp yargıları ve dini yanlış yorumlamalar nedeniyle cinsel yönelimlere karşı geçmişten günümüze süregelen tepkiler gösterdiği vurgulanmıştır. Birinci basamak sağlık profesyonellerinin LGBTQ bireylere yönelik tutumlarının incelendiği bir anlatsal literatür incelemesinde, sağlık profesyonellerinin genel olarak LGBTQ bireylere yönelik olumlu tutumlarının olduğu ancak dahil edilen çalışmalarda katılımcıların azınlığının olumsuz tutumları olduğunu ve genç yaşta bireylerin daha olumlu tutumlarının olduğunu bildirmiştir (Aleshire ve ark., 2019). Benzer şekilde tıp öğrencileri ile yapılan bir nitel araştırmada, LGBTQ bireylere ilişkin tutumlarının dini görüşleri tarafından etkilendiği saptanmıştır (Fazli Khalaf ve ark. 2022). Elde edilen bu sonuç, literatürde yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Medya ile toplumun kültürü, değerleri, benimsediği roller, görüş ve düşünceler topluma aktarılır Medya ile ilişkili olarak çalışmamızda dikkat çeken bir diğer farklı sonuç ise, toplumsal cinsiyet dersi almayan öğrenciler, reklamlarda, dizilerde eşitsizlik olmadığını, sadece kadına yönelik fiziksel şiddetin vurgulandığını belirtmişlerdir. Aksine toplumsal cinsiyet dersini alan öğrenciler dizilerde fiziksel şiddetin yanında daha çok psikolojik şiddetin uygulandığı, kadının pasif, düşük sosyo-ekonomik düzeyde olduğu, magazin sayfalarında kadın bedeni üzerinde eleştiri yapıldığı, erkeğin baskın olduğu dizi karakterlerin olduğunu vurgulamıştır. Çelebi (2022) çalışmasında, toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel ve sosyal değerler üzerine kurulduğu, fakat medyanın cinsiyet rollerine ilişkin farkındalığı arttırmada önemli bir katkısının olduğunu belirtmiştir. Ayrıca medya, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren güçlü bir araçtır ve çoğu zaman izleyicilerin bu eşitsizlikleri fark etmelerini engellemektedir.

Dolayısıyla medyada olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farkına varılmaması, toplumsal cinsiyet mesajlarını algılamama, analiz etmeme ve kendi mesajlarını oluşturmama, bu durumun

benimsenmesi ve normalleştirmesine neden olmaktadır.

Çalışmamızda hasta ve hasta yakınları tarafından sağlık hizmetlerinde el becerilerinin iyi olacağı düşünüldüğü için kadın hemşirelerin hastalar tarafından tercih edilmesi, diğer sağlık profesyonelleri ise yenidoğan ünitesi, kadın hastaya foley sonda takılması ve EKG çekimi esnasında hasta onayı alınmadan hemşire erkek öğrencilerin odadan çıkartılmasını belirtilmektedir. Gana'da yapılan bir çalışmada adın hastalar genellikle kadın hemşireleri tercih ettikleri bulunmuştur. Bu tercihi, mahremiyet ve rahatlık hissi ile ilişkilendirilmiştir (Asente ve ark 2023). Gana'da yapılan başka bir çalışmada ise kadının erkek hemşireler tarafından tedavi edildiğini ve kadınların erkek hemşireleri nazik ve kibar olarak tanımladığını ve kendilerine gösterilen muameleden memnun olduklarını bulmuşlardır (Budu ve ark 2019). Bu farklılıklar, çalışma yapılan bölgenin veya hastanenin bulunduğu coğrafik, kültürel konumu ile ilişkili olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin toplumda cinsiyet rolleri kapsamında bireylerin meslek yaşamlarını, spor aktivitelerini etkilediği vurgulanmıştır. Yapılan bir çalışmaya göre eğitim seviyesinin daha düşük olduğu bölgelerde, kadınların erkeklerden daha kötü çalışma koşullarına sahip olmalarına, daha az maaş almalarına ve iş yaşamında daha fazla ayrımcılığa uğramalarına rağmen erkeklere kıyasla daha fazla iş doyumuna sahip oldukları ve sonuç olarak bu ve benzeri durumların toplumsal cinsiyet eşitsizliği oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (Perugini ve Vladislavjević, 2019). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve fiziksel aktivite arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, fiziksel aktivite ile cinsiyet farklılığındaki cinsiyet eşitsizliği ile arasında pozitif düzeyde bir ilişkinin olduğu, cinsiyet eşitsizliğinin düşük olduğu bölgelerde kadınların fiziksel aktiviteye katılımlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Moreno-Llamas ve ark., 2021). Güney ülkelerinde ergenler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre kadınların erkeklere oranla daha az aktif oldukları, cinsiyet eşitsizliği indeksi ile fiziksel aktivite için cinsiyet eşitsizlikleri arasında ters bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ricardo ve ark. 2022). Bu sonuçlara göre elde ettiğimiz bulgu literatür ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmada, toplumsal cinsiyet dersini alan hemşirelik öğrencilerinin almayan öğrencilere göre farkındalıklarının artmış olduğu, hemşirelik bakımına bunu yansıtmada daha başarılı oldukları

ve bu dersin hemşirelik eğitiminin ilk yıllarında verilmesi gerektiğinin önemi ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Türkiye ve Kore örneklemelerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada, her iki grupta da hemşirelik öğrencilerinin yüksek düzeyde toplumsal cinsiyetçilik gösterdikleri, okulun ilk yıllarında öğrenim gören öğrencilerin düşmanca cinsiyetçi yaklaşımlarının daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerde iyimsek cinsiyetçi yaklaşımın daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Tekkas ve ark. 2020). Yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geleneksel tutum gösterdikleri, toplumsal cinsiyet rolleri ile lezbiyen-geylere yönelik tutumları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özkan ve Uslu, 2021). Literatürde yapılan başka bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin cinsiyetle ilgili algıları, hemşirelik profesyonellikleri ile anlamlı düzeye ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Hemşirelik öğrencileri arasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en aza indirilmesine yardımcı olabilecek profesyonel bir meslek grubu olarak hemşirelik eğitiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yer vermenin önemi vurgulanmıştır (Park ve ark. 2019). Hemşirelik öğrencilerinde cinsiyet duyarlılığı, cinsiyet rolü çatışmasının hemşirelik profesyonelliğine etkisinin incelendiği bir araştırmada, hemşirelik profesyonelliği ile cinsiyet duyarlılığı arasında pozitif, cinsiyet rol çatışması arasında negatif bir ilişkinin olduğu, hemşirelik öğrencilerinin profesyonelliklerinin gelişmesinde cinsiyet duyarlılığının artırılması ve cinsiyet rol çatışmalarının azaltılmasının etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Woo ve Yoo, 2021). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği dersinin ilk yıllarda hemşirelik eğitiminde yer alması gerekmektedir (Lalam ve Oketcho Nabushawo, 2022).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Toplumsal cinsiyet dersini alan ve almayan öğrencilerin aynı lisans bölümünde ve aynı üniversitede olması nedeniyle etkileşimde bulunabileceklerini sınırlılık olarak belirtebiliriz.

Sonuç ve Öneriler

Cinsiyet eşitsizliği, Türkiye sürdürülebilir kalkınma amaçlarından biri olması nedeniyle toplumsal cinsiyet güncel bir konudur ve özellikle lisans öğrencilerin bu konuda az çok fikirleri vardır. Fakat çalışmamızda farklı eğitim yöntemleri ile verilen toplumsal cinsiyet dersini alan öğrenciler, dersi almayan öğrencilere göre özellikle medyada (reklam, film, dizi, haberler) ve sağlık hizmetlerinde

karşılaştıkları sorunlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farkına vardıkları ve bilinçlendikleri, ders ile aldıkları teorik bilgiyi uygulamaya, hasta bakımına yansıttıkları sonucuna varılmıştır. Zorunlu bir ders olarak sadece hemşirelik müfredatına değil, insan ile iletişim ve etkileşim halinde bulunan tüm meslek gruplarının lisans ders müfredatına toplumsal cinsiyet dersinin eklenmesi, bakım planlarında toplumsal cinsiyete yönelik hemşirelik tanılarının konulması teşvik edilmeli ve daha fazla öğrenci ile çalışma yapılması önerilmektedir.

Teşekkür

Araştırmanın yürütüldüğü kuruma ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılara teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/Ethics Committee Approval:

Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan etik onayı alınmıştır (Tarih: 17.12.2021. No: 01).

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: F.T., S.U.Y.; Tasarım: F.T., S.U.Y.; Danışmanlık: F.T., S.U.Y.; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: T.Ö., A.Y., S.U.Y.; Analiz ve/veya Yorum: T.Ö.; Kaynak tarama: T.Ö., A.Y., S.U.Y., F.T.; Makalenin Yazımı: T.Ö., A.Y., S.U.Y., F.T.; Eleştirel inceleme: T.Ö., A.Y., S.U.Y., F.T.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Bu çalışma farklı eğitim yöntemleri uygulanarak verilen toplumsal cinsiyet dersinin öğrencileri; toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili bilinçlendirdiğini gösterdi.
- Ayrıca bu farkındalığın kliniklerde uygulanan hemşirelik bakımına da yansıtıldığını gösterdi.

Kaynaklar

- Adeosun O T, Owolabi K E. (2021). Gender inequality: determinants and outcomes. Nigeria. Journal of Business and Socio-Economic Development, 1(2), 165–181. <https://doi.org/10.1108/JBSSED-01-2021-0007>
- Aleshire M E, Ashford K, Fallin-Bennett A, Hatcher J. (2019). primary care providers' attitudes related to LGBTQ People: A narrative literature review. Health Promotion Practice, 20(2), 173–187. <https://doi.org/10.1177/1524839918778835>
- Asante AO, Korsah KA, Amoako C. (2023). Does the gender of nurses matter to patients? A qualitative

- analysis of gender preferences of patients. *SAGE Open Medicine*, 11,20503121231182514. <https://doi.org/10.1177/20503121231182514>
- Başaran F, Köşgeroğlu N. (2020). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hemşirelik mesleğine yansımaları. *GÜSBD*, 9(3),293–299. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.734808>
- Başarer Berber Z. (2021). Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderme yolları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(3), 1215-1223. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1994909>
- Bayhantopçu E. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerinde yazılı basında kadın temsiline rolü. *The Journal of Social Science*, 1(2), 83-93. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.360198>
- Bermudez L G, Yu G L, Falb K, Eoomkham J, Abdella G, Stark L. (2019). HIV risk among displaced adolescent girls in Ethiopia: the role of gender attitudes and self-esteem. *Prevention Science*, 20(1), 137–146. <https://doi.org/10.1007/s1121-018-0902-9>
- Braun V, Clarke V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Budu, H.I., Abalo, E.M., Bam, V.B. et al. "I prefer a male nurse to a female nurse": patients' preference for, and satisfaction with nursing care provided by male nurses at the Komfo Anokye teaching hospital. *BMC Nurs* 18, 47 (2019). <https://doi.org/10.1186/s12912-019-0369-4>
- Chan Z C Y, Chan Y T, Yu H Z, Law Y F, Woo W M, Lam C T. (2014). An ethnographical study on the academic experiences of Chinese male nursing students. *Nurse Education in Practice*, 14(2), 130–136. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2013.08.009>
- Colorafi K J, Evans B. (2016). Qualitative descriptive methods in health science research. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 9(4), 16-25. <https://doi.org/10.1177/1937586715614171>
- Çelebi, E. (2022). Medyanın toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 822-829. <https://doi.org/10.17755/esosder.989638>
- Çokluk Ö, Yılmaz K, Oğuz E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitim bilim Dergisi*, 4 (1), 95-107.
- Dang H A H, Viet Nguyen C. (2021). Gender inequality during the COVID-19 pandemic: Income, expenditure, savings, and job loss. *World Development*, 140, 105296. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105296>
- Demir Ö. (2021). Gender inequality in the labour market: comparison of Turkey and OECD countries by multidimensional scaling method. *Journal of Management and Economics*, 28(2), 377–397. <https://doi.org/10.18657/yonveek.868465>
- Doran F, van de Mortel T. (2022). The influence of an educational intervention on nursing students' domestic violence knowledge and attitudes: a pre and post intervention study. *BMC Nursing*, 21(1), 109. <https://doi.org/10.1186/s12912-022-00884-4>
- Elgün A, Yeniçeri Alemdar M. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 1054–1054. <https://doi.org/10.24289/ijsser.316874>
- Fazli Khalaf Z, Liow J W, Nalliah S, Foong A L S. (2022). When Health Intersects with Gender and Sexual Diversity: Medical Students' Attitudes towards LGBTQ Patients. *Journal of Homosexuality*, 70(9), 1763-1786. <https://doi.org/10.1080/00918369.2022.2042662>
- Graneheim U H, Lundman B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*. 24(2), 105-12. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
- Lalam L G, Oketcho Nabushawo F. (2022). The Striking Level of Gender Inequality in the Nursing Profession: A Cross-sectional study among Nurses and Student Nurses from selected Hospitals and Nurses Training Institutions in the Northern Cities of Uganda. *Student's Journal of Health Research Africa*, 3(9), 1-11. <https://doi.org/10.51168/sjhrafica.v3i9.218>
- Liminana-Gras R M, Sanchez-Lopez M P, Román A I S S, Corbalan-Berna F J. (2013). Health and gender in female-dominated occupations: the case of male nurses. *The Journal of Men's Studies*. 21 (2), 135-48 https://www.academia.edu/12119628/Health_and_gender_in_female_dominated_occupations_The_case_of_male_nurses
- Moradkhaj Saikia N. (2019). Gender disparities in health care expenditures and financing strategies (HCFS) for inpatient care in India. *SSM - Population Health*, 9, 100372. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100372>
- Moreno-Llamas A, García-Mayor J, De la Cruz-Sánchez E. (2021). Gender inequality is associated with gender differences and women participation in physical activity. *Journal of Public Health*, 1–8. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdab354>
- Ninsiima A B, Leye E, Michielsen K, Kemigisha E, Nyakato V N, Coene G. (2018). Girls have more challenges; they need to be locked up: A qualitative study of gender norms and the sexuality of young adolescents in Uganda. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(2), 193. <https://doi.org/10.3390/ijerph15020193>
- Özkan F, Uslu S N. (2021). The relationship between nursing students' attitudes towards gender roles and their attitudes towards lesbian and gay individuals. *Kastamonu Health Academy Kastamonu (HAK)*, 6(3), 182–194. <https://doi.org/10.25279/sak.766997>
- Özmete E, Zubaroglu Yanardağ M. (2016). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: kadın ve erkek olmanın değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar*

- Dergisi, 20(1), 91-1007. <https://doi.org/10.20296/tsad.12106>
- Papastavrou E, Efstathio G, Lemonidou C, Kalafati M, Katajisto J, Suhonen R. (2014). Cypriot and Greek nurses' perceptions of the professional practice environment. *International Nursing Review*, 61(2), 171-178. <https://doi.org/10.1111/inr.12083>
- Park S, Kwon D, Kim D, Kim S. (2019). Influences of gender-related perceptions and experiences on nursing professionalism: A cross-sectional study. *Nursing & Health Sciences*, 21(4), 515-522. <https://doi.org/10.1111/nhs.12636>
- Perugini, C, Vladislavljević M. (2019). Gender inequality and the gender-job satisfaction paradox in Europe. *Labour Economics*, 60(April 2018), 129-147. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2019.06.006>
- Ricardo L I C, Wendt A, Costa C. dos S, Mielke G I, Brazo-Sayavera J, Khan A, Kolbe-Alexander T L, Crochemore-Silva, I. (2022). Gender inequalities in physical activity among adolescents from 64 Global South countries. *Journal of Sport and Health Science*, 11(4), 509-520. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2022.01.007>
- Sandelowski M. (2010). What's in a name? Qualitative description revisited. *Research In Nursing & Health*, 33(1), 77-84. <https://doi.org/10.1002/nur.20362>
- Sibiya M N, Madlala S T, Ngxongo T S. (2019). Challenges faced by student accoucheurs during clinical placement at the free state maternal health care institutions. *African Health Sciences*, 19(2), 2263. <https://doi.org/10.4314/ahs.v19i2.52>
- Tekkas K K, Beser A, Park S. (2020). Ambivalent sexism of nursing students in Turkey and South Korea: A cross-cultural comparison study. *Nursing & Health Sciences*, 22(3), 612-619. <https://doi.org/10.1111/nhs.12705>
- Tong A, Sainsbury P, Craig J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6), 349-357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>
- Turan Z, Aydın Y, Toker E. (2017). Examination on the effect of gender perception of nursing students of women's health and diseases nursing course. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2677-2687. <http://orcid.org/0000-0003-1832-6888>
- Turan Z, Öner Ö, Atasoy I. (2021). Male and female nursing students' opinions about gender and nursing as a career in Turkey: A qualitative study. *Nurse Education in Practice*, 53(May), 103078. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2021.103078>
- Wang Q, Zhao H, Fan J, Li J. (2022). Effects of flipped classroom on nursing psychomotor skill instruction for active and passive learners: A mixed methods study. *Journal of Professional Nursing*, 39(January), 146-155. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2022.01.013>
- Wood W, Eagly A H, (2012). *Social Role Theory*. P. van Lange, A. Kruglanski, T. E. Higgins, (Eds.), *Handbook of theories in social psychology* (458-476). Thousand Oaks, CA: Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781446249222.n49>
- Woo C H, Yoo S Y (2021). The effects of the gender sensitivity, the gender role conflict on nursing professionalism in nursing students. *The Journal of Korean Society for School & Community Health Education*, 22(3), 41-54. <https://doi.org/10.35133/kssche.20210831.04>
- Zengin, Çağrı, A., Cırhinlioğlu, Z. (2022). Dinî yönelimler ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar: Sivas örneği. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 22(2), 1087-1118. <https://doi.org/10.33415/daad.1109420>